

Nr 744

Av herr **Ernulf m. fl.**, om ersättning av statsmedel vid personskada genom brott.

(Lika lydande med motion nr 859 i Andra kammaren)

I riksdagen har regelbundet under mer än ett decennium framförts krav om statlig ersättning till dem som lidit skada genom brott. Det är uppenbart att medborgarna på detta område har en sämre ekonomisk trygghet än på andra områden.

När skadestånd utdöms för personskador vid våldsbrott, ter det sig för rättsmedvetandet särskilt angeläget att den skadade verkligen skall få den ersättning han tilldömts. I verkligheten är det ofta särskilt svårt att få skadeståndet utbetalt vid just denna typ av skador, eftersom gärningsmannen vanligen helt saknar tillgångar. Vid ett flertal andra skadeformer, t. ex. trafikskador, finns försäkrings-skydd. I de fall där skadeståndsansvaret faller på den enskilde utan att brott blivit begånget är det mera vanligt att den som skall betala skadeståndet har ekonomiska möjligheter och vilja att betala.

Riksdagen har dock alltid avvisat de krav som framförts om inrättandet av system med ersättning för dem som lidit skada genom brott. Ibland har avslaget motiverats med hänvisning till det pågående arbetet med skadeståndsrättens utformning. Enligt vad som inhämtats kommer denna fråga inte att behandlas i samband med det pågående propositionsarbetet. Man har också anfört att statlig ersättning för skada genom brott är en helt ny tanke som kräver långvarig utredning innan man kan utforma de praktiska principerna för en sådan verksamhet.

När det gäller personskador som uppstått vid brott har vi emellertid påvisat att system för statlig ersättning länge existerat både i Nya Zeeland och i Storbritannien. I januari 1964 infördes i Nya Zeeland »the Criminal Injuries Compensation Act», som medgav statliga ersättningar vid personskador tillfogade genom brott. I England genomfördes senare under samma år ett liknande lagförslag. Enligt den engelska lagen utbetalas skadestånd för personskador vare sig skadevällaren ställts inför rätta eller inte. Ersättning utbetalas för skador som uppstått vid våldsbrott som mord, dråp, misshandel, våldtäkt och rån samt för skador som uppstått i samband med att egendomen förstörts i brottsliga avsikter som t. ex. vid mordbrand. Bedömningen av vilka skador som skall berättiga till ersättning sker diskretionärt av en särskild nämnd. Denna bestämmer också ersättningens storlek i varje enskilt fall. Ersättningarna skall i princip återbetalas av den som vållat skadan. Två typer av skada genom brott har uteslutits i lagen: skador som medlemmar av samma fa-

milj eller hushåll tillfogar varandra samt trafikskador — de senare med undantag för det fall då fordon använts i avsikt att döda eller skada. Pension och ersättning för efterlevande utbetalas vid skador med dödlig utgång. Under perioden 1966—1967 utbetalades ersättning i 2 893 fall. Medelersättningen per fall var ungefär 2 250 kronor.

Det är naturligtvis inte säkert att just detta kompensationsystem passar för svenska förhållanden. Men det engelska och nya-zeeländska exemplet visar att det inte är omöjligt att lösa problemet med skadestånd vid personskadorna i samband med brott. De engelska erfarenheterna kan också vara intressanta vid upplägningen av ett svenskt system.

Det måste betecknas som mycket väsentligt att detta problem får en snar lösning. Det ter sig som uppenbart orimligt att ett fåtal drabbade skall bära de ekonomiska konsekvenserna av ett problem samhället inte kan lösa. Det är dessutom angeläget att befria kriminalvården från det vedergällningstänkande som blir oundvikligt om den enskilde får bära skadeföljden. När frågan om kompensation för skada genom brott behandlades i riksdagen 1966 uttalade första lagutskottet:

Utskottet delar emellertid motionärernas åsikt att skäl kan finnas att i större utsträckning än för närvarande medge ersättning från det allmänna vid personskadorna. Till stöd för denna uppfattning har inom utskottet särskilt påtalats det stora antalet våldsbrott och de allvarliga skador som ofta förorsakas därav.

Vi anser att det inte kan påvisas några principiella skäl för att uppskjuta denna väsentliga reform. Förslag skulle ganska snabbt kunna utarbetas på departementsnivå och föreläggas riksdagen. Kostnaderna torde bli måttliga.

När det gäller frågan om statlig ersättning också för ekonomisk skada genom brott är frågan mera komplicerad. Det är givet att ett sådant system skulle bli mera kostsamt. Det är möjligt att ett skydd mot sådana skador enklare genomförs försäkringsvägen, varvid frågan om graden av frivillighet i en sådan försäkring uppkommer. Det är också nödvändigt att undersöka om ersättning för ekonomisk skada kan påverka allmänpreventionen. Medan det torde vara uppenbart att ingen känner sig mera benägen att misshandla andra därför att offren får ersättning från samhället för sveda och värk, kan det tänkas att respekten för andras egendom minskas om det är samhället som helhet eller försäkringsbolag som står den yttersta risken. Avgränsningen till redan existerande försäkringssystem torde också vara ett komplicerat problem.

Vi anser emellertid att värdet av att man får möjlighet att hållas skadeslös också för ekonomiska skador orsakade genom brott är så stort att möjligheterna av att genomföra något system med detta syfte bör undersökas. Förutom värdet för den skadelidande, som inte behöver ytterligare understrykas, vill vi påpeka att ett sådant system skulle kunna ha stor betydelse även för rehabiliteringen inom kriminalvården. För personer med mycket stor skadeståndsskyldighet torde rehabilitering alltid vara utesluten, om inte skulden efter större eller mindre avbetalning avskrivs. Få människor står ut med tanken att vara dömda att leva på existensminimum under sitt återstående liv. Möjligheterna för enskilda att avskriva skadeståndskrav

torde ofta vara små. Under alla omständigheter är det rimligare att samhället står för kostnaderna för åtgärder motiverade av rehabiliteringsskäl. Vi begär en utredning om möjligheterna att genomföra ett system för ersättning för ekonomisk skada genom brott.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

1. förslag om ett system för statlig ersättning av personskada som uppkommit genom brott,
2. utredning om möjligheterna att införa ett system för ersättning av ekonomisk skada som uppkommit genom brott.

Stockholm den 28 januari 1969

Gudmund Ernulf (fp)

S.-O. Österdahl (fp)

G. Richardson (fp)

Birger Lundström (fp)
